

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-03>

УДК 342.3:321.7

Козлов Костянтин Іванович,*кандидат наук з державного управління, доцент,**доцент кафедри публічної політики,**навчально-наукового інституту “Інститут державного управління”**Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,**майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна**e-mail: kostyk_1975@ukr.net <https://orcid.org/0000-0001-5688-6638>*

ПАРТИСИПАТОРНА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено роль партисипаторної демократії як інструменту забезпечення публічності конституційного процесу в Україні в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану, євроінтеграційних прагнень і гібридних загроз. Постановка проблеми зумовлена необхідністю підвищення прозорості, інклюзивності та легітимності конституційних реформ шляхом залучення громадян до їх розробки, обговорення та прийняття. Продемонстровано, що партисипаторна демократія, яка включає громадські консультації, електронні петиції, громадянські асамблеї та цифрові платформи, має значний потенціал для зміцнення довіри до конституційного процесу, але стикається з обмеженнями, такими як низька громадянська активність, недостатня інституційна підтримка, нерівномірний доступ до участі в регіонах і вплив дезінформації.

Мета статті полягає у визначенні механізмів використання партисипаторної демократії для забезпечення публічності конституційного процесу, зміцнення його легітимності та протидії гібридним загрозам. Дослідження розкриває потенціал цифрових інструментів, таких як платформа «Дія», громадських слухань і громадянських асамблеї, але підкреслює виклики, пов'язані з браком правової бази, низькою громадянською освіченістю та безпековими ризиками.

Запропоновано комплекс заходів для вдосконалення політики, включаючи створення координаційних механізмів, розвиток цифрових платформ, посилення громадянської освіти та адаптацію міжнародного досвіду. Наголошено, що ефективність партисипаторної демократії залежить від інтеграції локальних ініціатив із національними пріоритетами, а перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом ролі цифрових технологій, повоєнного відновлення та міжнародних практик у вдосконаленні конституційного процесу.

Ключові слова: *партисипаторна демократія, конституційний процес, публічність, громадянська участь, євроінтеграція, гібридні загрози, національна безпека.*

Як цитувати: Козлов К. І. Партисипаторна демократія як інструмент забезпечення публічності конституційного процесу в Україні. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 56–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-03>

In cites: Kozlov, K.I. (2025). Participatory democracy as a tool for ensuring the publicity of the constitutional process in Ukraine. *State Formation*, no. 1 (37), 56–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-03> [in Ukrainian].

© Козлов К. І., 2025

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства конституційний процес відіграє ключову роль у формуванні правових основ державності, забезпеченні демократичного врядування та реалізації євроінтеграційних прагнень. У контексті складних викликів, зумовлених воєнним станом, гібридними загрозами та необхідністю адаптації до стандартів Європейського Союзу, забезпечення публічності цього процесу набуває стратегічного значення. Партисипаторна демократія, яка передбачає активну участь громадян у розробці, обговоренні та прийнятті конституційних змін через такі інструменти, як громадські консультації, референдуми, електронні петиції та громадянські асамблеї, розглядається як ефективний механізм для підвищення прозорості та легітимності реформ.

Водночас реалізація партисипаторної демократії у конституційному процесі стикається з низкою суттєвих перешкод. По-перше, обмежена громадянська активність, особливо у прифронтових регіонах, зумовлена безпековими ризиками та соціально-економічними труднощами, що знижує рівень участі населення у формуванні конституційних ініціатив. По-друге, недостатня інституційна підтримка та слабка правова база ускладнюють системне впровадження механізмів прямої демократії, таких як референдуми чи громадські слухання, які часто мають формальний характер і не забезпечують реального впливу громадян на рішення. По-третє, гібридні загрози, зокрема дезінформація та пропагандистські кампанії, створюють ризики маніпуляції громадською думкою, що може підірвати довіру до конституційного процесу. У таких умовах виникає необхідність у розробці комплексної моделі, яка б поєднувала інструменти партисипаторної демократії з механізмами забезпечення національної безпеки та інклюзивності.

Науковий аналіз цих проблем дозволяє стверджувати, що ключовим завданням є створення умов для ефективного залучення громадян до конституційного процесу, що сприятиме не лише підвищенню його прозорості, але й зміцненню суспільної єдності в умовах воєнного часу. Це вимагає як вдосконалення нормативно-правової бази, так і розвитку інституційних механізмів, які б уможливили структуровану та безпечну участь громадян, враховуючи регіональні особливості та сучасні виклики.

У контексті сучасних трансформацій українського суспільства, зумовлених воєнним станом, євроінтеграційними процесами та необхідністю протидії гібридним загрозам, питання забезпечення публічності конституційного процесу набуває виняткової ваги. Як засвідчує науковий дискурс, залучення громадян до розробки та обговорення конституційних змін є необхідною умовою для забезпечення легітимності реформ, зміцнення довіри до державних інститутів і відповідності демократичним стандартам. Партисипаторна демократія, що охоплює пряму участь громадян через цифрові платформи, громадські слухання та громадянські асамблеї, розглядається як інструмент, здатний сприяти прозорості та інклюзивності конституційного процесу.

Актуальність цього дослідження посилюється необхідністю адаптації конституційного процесу до умов воєнного часу, коли гібридні загрози, зокрема дезінформація, створюють додаткові виклики для формування суспільного консенсусу. У науковій літературі недостатньо уваги приділено аналізу взаємозв'язку між партисипаторною демократією та конституційним процесом, особливо в контексті сучасних безпекових і політичних реалій. Це створює потребу в поглибленому дослідженні, яке б заповнило теоретичні прогалини та запропонувало практичні рішення для вдосконалення механізмів громадянської участі.

У практичному вимірі результати дослідження можуть слугувати основою для розробки нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення процедур громадських консультацій і референдумів, а також для впровадження цифрових інструментів, які забезпечать інклюзивність і безпеку участі громадян. У контексті повоєнного відновлення України залучення громадян до конституційного процесу є важливим для зміцнення національної єдності та протидії зовнішнім інформаційним впливам. Таким чином, дослідження має як теоретичне, так і прикладне значення, сприяючи формуванню ефективної моделі публічного конституційного процесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі питання публічності, конституційного процесу та партисипаторної демократії набувають особливого значення в контексті трансформаційних змін в українському суспільстві. Поняття публічності, яке у вітчизняному правознавстві та політології розглядається як умова прозорості, відкритості та доступності діяльності органів державної влади, тісно пов'язане з ідеями демократичної легітимності. У дослідженні С. Завадка акцентовано на необхідності нормативного і процедурного забезпечення публічності парламентської діяльності, зокрема через громадські обговорення, відкриті консультації, комунікацію з громадянським суспільством та впровадження цифрових інструментів. Автор обґрунтовує, що ефективна реалізація принципу публічності можлива лише за умови інституціоналізації каналів взаємодії між владою та громадянами, що створює основу для зміцнення суспільної довіри та демократичного контролю за владними процесами.

У свою чергу, конституційний процес як специфічне правове і політичне явище отримує все більше уваги з боку вітчизняних науковців. Зокрема, у монографії Л. Спінчевської розкрито природу конституційного юрисдикційного процесу в Україні, виокремлено його етапи, суб'єкти та правові підстави функціонування. Авторка наголошує, що в умовах політичної турбулентності та правової трансформації особливу роль відіграє Конституційний Суд України як гарант стабільності та юридичної визначеності. Аналогічний підхід простежується у дисертаційному дослідженні В. Яковлева, де конституційний процес інтерпретується як механізм демократизації держави, модернізації її інститутів та поглиблення інтеграції у європейський правовий простір. У зазначених роботах визначено, що ефективність конституційного процесу

залежить не лише від внутрішньої логіки правових змін, а й від рівня залучення суспільства, що зумовлює потребу у поєднанні юридичних і соціально-політичних інструментів його реалізації.

Особливе місце у науковому дискурсі посідає концепт партисипаторної демократії, який розглядається як форма безпосередньої участі громадян у процесах прийняття політико-правових рішень. У праці Б. Медуни партисипаторна демократія інтерпретується як дієвий засіб забезпечення публічності конституційного процесу, особливо в умовах низького рівня довіри до інституцій влади. Авторка доводить, що використання інструментів громадських слухань, електронних петицій, громадянських асамблей та цифрових платформ сприяє підвищенню прозорості та легітимності конституційних реформ. При цьому підкреслюється, що без відповідної правової бази та інституційної підтримки такі механізми залишаються фрагментарними та вразливими до маніпуляцій. Питання концептуалізації партисипаторної демократії отримує подальший розвиток у дослідженні Т. Андрійчука, який, хоча й виходить за часові межі обраного періоду, залишається релевантним у контексті систематизації підходів до демократії участі. Автор окреслює типологію партисипаторних практик, порівнює їх із деліберативною моделлю та звертає увагу на ризики популізму, неефективності та фрагментації в умовах відсутності належного правового забезпечення і громадянської освіченості.

Узагальнення результатів досліджень дозволяє встановити органічний зв'язок між поняттями публічності, конституційного процесу та партисипаторної демократії. Публічність постає як інституційна умова та ціннісний орієнтир для відкритого здійснення конституційних реформ, у той час як сам конституційний процес вимагає участі громадян для досягнення легітимності та консенсусу. Партисипаторна демократія, в цьому контексті, виконує інтегративну функцію – вона не лише формує інструменти участі, а й забезпечує механізми публічного обговорення, моніторингу та зворотного зв'язку. Саме тому наукові джерела акцентують на необхідності інституційного оформлення партисипативних практик як невід'ємної складової сучасного конституціоналізму. Така взаємозалежність набуває особливого значення в умовах воєнного стану та гібридних загроз, коли суспільна єдність, прозорість дій влади і національна стійкість безпосередньо залежать від рівня залучення громадян до формування конституційного ладу. Отже, сучасний науковий дискурс формує цілісну картину, згідно з якою лише взаємопоєднання публічності, партисипації та правового порядку здатне забезпечити ефективний і легітимний конституційний процес в Україні.

Мета статті. Метою статті є дослідження ролі партисипаторної демократії як інструменту забезпечення публічності конституційного процесу в Україні та визначення шляхів її вдосконалення для зміцнення легітимності реформ в умовах воєнного стану та гібридних загроз.

Застосована методологія і методи. Дослідження ролі партисипаторної демократії як інструменту забезпечення публічності конституційного процесу в Україні виконано на основі системного підходу, який дозволив комплексно проаналізувати взаємозв'язок між публічністю, громадянською участю та конституційними реформами в умовах воєнного стану, євроінтеграційних прагнень і гібридних загроз. Використано загальнонаукові методи, зокрема аналіз і синтез, для узагальнення наукової літератури та виявлення теоретичних прогалин у вивченні партисипаторної демократії. Порівняльний метод застосовано для зіставлення міжнародного досвіду із українськими реаліями, що сприяло формулюванню рекомендацій щодо адаптації ефективних практик. Метод експертного оцінювання використано для аналізу пілотних проєктів, таких як громадські асамблеї в Житомирській та Київській областях, що забезпечило обґрунтування їхнього потенціалу. Дослідження охопило аналіз нормативно-правової бази, зокрема Законів України «Про місцеве самоврядування» та «Про всеукраїнський референдум», для оцінки інституційних обмежень. Ці методи дозволили вирішити пошукові завдання: визначити потенціал інструментів партисипаторної демократії, виявити виклики їх реалізації та розробити рекомендації для вдосконалення політики, досягнувши головної мети статті - обґрунтування механізмів забезпечення публічності конституційного процесу.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку українського суспільства конституційний процес відіграє ключову роль у формуванні правових основ державності, забезпеченні демократичного врядування та реалізації євроінтеграційних прагнень. У контексті складних викликів, зумовлених воєнним станом, гібридними загрозами та необхідністю адаптації до стандартів Європейського Союзу, забезпечення публічності цього процесу набуває стратегічного значення. Партисипаторна демократія, що передбачає активну участь громадян у розробці, обговоренні та прийнятті конституційних змін через різноманітні інструменти, розглядається як ефективний механізм для підвищення прозорості, інклюзивності та легітимності реформ. Проведене дослідження дозволяє обґрунтувати потенціал партисипаторної демократії, виявити основні перешкоди її реалізації в Україні та запропонувати практичні рекомендації для вдосконалення політики в цій сфері. Науковий дискурс засвідчує, що партисипаторна демократія сприяє залученню громадян до політичних процесів, зміцнюючи суспільну довіру до державних інститутів [5].

У контексті конституційного процесу її інструменти, такі як звернення громадян, електронні петиції, громадські слухання та громадянські асамблеї, мають значний потенціал для забезпечення публічності. Цифрові технології відіграють важливу роль у реалізації цих механізмів. В Україні платформа «Дія» стала ключовим інструментом громадянської участі, зокрема через подання електронних звернень громадян і проведення онлайн-консультацій. Згідно зі звітом Міністерства цифрової трансформації України за 2024 рік, у 2022-2023 роках було подано 2100 петицій, з яких 15% стосувалися питань

державного управління, включаючи конституційні ініціативи [7]. Наприклад, петиція щодо внесення змін до Конституції України про посилення децентралізації зібрала 35 тисяч підписів у 2024 році, що свідчить про інтерес громадян до конституційного процесу. Водночас лише 8% петицій отримали офіційну відповідь, що вказує на слабкість інституційних механізмів реагування. Цифрові платформи також дозволяють проводити онлайн-опитування та консультації, що є особливо важливим для прифронтових регіонів, де фізична участь ускладнена безпековими ризиками. Звіт Ради Європи за 2022 рік підкреслює, що цифрові інструменти сприяють інклюзивності, але їхня ефективність залежить від правової бази та громадянської освіти [8]. Громадські слухання, передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування», є ще одним інструментом партисипаторної демократії [9]. У 2023 році в об'єднаних територіальних громадах Львівської області було проведено 18 громадських слухань, 4 з яких стосувалися конституційних питань, зокрема розширення повноважень місцевих громад. Цей досвід демонструє, що локальні ініціативи можуть сприяти публічності, але їхня ефективність залежить від координації з центральною владою та доступу до ресурсів. У прифронтових регіонах, таких як Харківська та Донецька області, громадські слухання, наразі, не проводяться через безпекові обмеження, що створює нерівність у доступі до участі. Медуна Б. зазначає, що громадські слухання в Україні часто мають формальний характер через брак чітких процедур і недостатню інформованість громадян [5]. Громадські асамблеї, які успішно застосовуються в країнах Європейського Союзу, в Україні перебувають на початковому етапі впровадження. У 2024 році у Житомирській та Київській областях були проведені пілотні громадські асамблеї у контексті питань децентралізації, кожна з яких залучила по 45 учасників [10]. Цей досвід підтверджує потенціал асамблей для залучення громадян, але потребує масштабування та інституційної підтримки. Документи Венеціанської комісії підтверджують, що громадські асамблеї сприяють легітимності реформ, оскільки забезпечують структуровану та інклюзивну участь [11].

Незважаючи на значний потенціал, реалізація партисипаторної демократії в конституційному процесі в Україні стикається з низкою суттєвих перешкод, які потребують комплексного аналізу. Низька громадянська активність є однією з ключових проблем. Дослідження Національного інституту стратегічних досліджень засвідчує, що лише 28% українців брали участь у громадських ініціативах, а в прифронтових регіонах цей показник становить менше 15% через безпекові ризики та соціально-економічні труднощі [12]. Низька громадянська активність зумовлена як об'єктивними факторами, такими як війна, так і суб'єктивними, зокрема недостатньою освіченістю щодо значення конституційного процесу. Медуна Б.Л. зазначає, що брак знань про конституційний процес і його значення знижує мотивацію громадян до участі [5].

Гібридні загрози, зокрема дезінформація, становлять серйозний виклик. Фахівці Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки наголошують, що протягом 1 січня – 15 квітня 2025 року в українському медіапросторі (український сегмент соцмереж, орієнтовані на українську аудиторію Telegram-канали та інші медіа) виявлено понад 520 публікацій з сумарним охопленням 7,2 млн переглядів [13]. Такі кампанії підривають довіру до процесу та ускладнюють формування суспільного консенсусу. Наприклад, фейкові наративи про «нелегітимність» конституційних змін поширювалися через соціальні мережі, що вплинуло на громадську думку в східних регіонах. Це вимагає посилення інформаційної безпеки та громадянської освіти. Інституційні обмеження також ускладнюють впровадження партисипаторної демократії.

Відсутність чіткої правової бази для громадянських асамблей і слабка координація між центральною владою та місцевими громадами обмежують системне застосування механізмів прямої демократії. Згідно з аналізом Закону України «Про всеукраїнський референдум», механізми прямої демократії в Україні мають обмежене застосування через складність процедур і низьку інституційну підтримку [14]. Лише 12% об'єднаних територіальних громад мають затверджені статuti, які регулюють громадські консультації, що свідчить про фрагментарність інституційних механізмів. Регіональні диспропорції є ще одним викликом. У великих містах, таких як Київ і Львів, громадянська активність і доступ до цифрових інструментів значно вищі, ніж у сільських чи прифронтових регіонах. Це створює бар'єри для інклюзивності та вимагає адаптації механізмів участі до регіональних умов.

Міжнародний досвід демонструє успішні приклади застосування партисипаторної демократії в конституційних процесах. У Ісландії у 2010-2013 роках громадянські асамблеї та онлайн-платформи сприяли розробці проекту нової конституції, що підвищило суспільну довіру до реформ [8]. У Канаді у 2023 році цифрові платформи залучили тисячі громадян до консультацій щодо конституційних змін, що забезпечило інклюзивність і прозорість [15]. Ці приклади свідчать, що структурована участь громадян може збалансувати локальні ініціативи з національними пріоритетами. В Україні пілотні проекти, такі як громадська асамблея у Житомирській та Київській областях, демонструють можливість адаптації цих практик, але потребують масштабування. Для адаптації міжнародного досвіду до українських реалій необхідно враховувати специфіку воєнного стану. У прифронтових регіонах доцільно використовувати цифрові платформи для консультацій, а в безпечніших регіонах поєднувати офлайн- і онлайн-формати. Напрацювання Венеціанської комісії рекомендує створювати координаційні ради за участю представників влади, громадських організацій і експертів для організації консультацій і моніторингу їхньої ефективності [11]. Для забезпечення публічності конституційного процесу через партисипаторну демократію пропонується комплекс заходів, що враховують сучасні виклики та міжнародний досвід. Створення координаційних рад за участю представників

Верховної Ради, місцевих громад, громадських організацій і експертів дозволить організувати структуровані консультації та забезпечити моніторинг їхньої ефективності. Такі ради можуть координувати громадські слухання та асамблеї, адаптуючи їх до регіональних умов. Платформа «Дія» має потенціал для масштабування як інструмент партисипаторної демократії. У 2024 році 21 мільйон українців використовували «Дію» для взаємодії з державою, що підтверджує її популярність [16]. Запровадження модулів для онлайн-консультацій і голосувань щодо конституційних змін може підвищити інклюзивність, особливо для прифронтових регіонів. Розробка освітніх програм із медіаграмотності та конституційного права сприятиме підвищенню громадянської свідомості. Наприклад, програми з медіаграмотності можуть знизити вплив дезінформації, як це було реалізовано в Польщі під час консультацій щодо судової реформи [17].

На нашу думку, проведення пілотних громадянських асамблей у великих містах, таких як Київ, Львів і Одеса, дозволить протестувати моделі прямої участі та адаптувати їх до українських реалій. За прикладом Ірландії, асамблеї можуть включати випадково обраних громадян для розробки рекомендацій щодо конституційних змін. Внесення змін до Закону України «Про всеукраїнський референдум» для спрощення процедур громадських консультацій і референдумів є необхідним для системного впровадження партисипаторної демократії. Наприклад, зниження порогу підписів для петицій і чітке визначення процедур їх розгляду підвищить їхню ефективність. Моніторинг дезінформаційних кампаній і створення інформаційно-освітніх кампаній про значення конституційного процесу допоможуть протидіяти гібридним загрозам. Звіт Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки за 2024 рік підкреслює, що 65% українців стикалися з дезінформацією в соціальних мережах, що вимагає активних контрзаходів [13].

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що партисипаторна демократія має значний потенціал для забезпечення публічності конституційного процесу в Україні. Електронні петиції, громадські слухання та громадські асамблеї сприяють прозорості та інклюзивності, але їхня ефективність залежить від подолання ключових викликів. Низька громадянська активність, гібридні загрози, інституційні обмеження та регіональні диспропорції є основними бар'єрами, які потребують комплексного підходу. Запропоновані заходи, включаючи створення координаційних рад, розширення цифрових платформ, посилення громадянської освіти, запровадження асамблей, вдосконалення законодавства та інформаційної безпеки, ґрунтуються на аналізі міжнародного досвіду та українських реалій. Міжнародний досвід, зокрема Ісландії та Канади, підтверджує, що структурована участь громадян через цифрові та офлайн-інструменти підвищує легітимність реформ. Аналіз даних про громадянську активність і дезінформацію засвідчує, що безпекові ризики та низька освіченість громадян є ключовими факторами, які обмежують ефективність партисипаторної демократії. Запропоновані рекомендації

враховують ці виклики та пропонують конкретні кроки для їх подолання, що забезпечує їхню практичну цінність.

Таким чином, партисипаторна демократія може стати дієвим інструментом забезпечення публічності конституційного процесу в Україні, сприяючи зміцненню суспільної єдності та легітимності реформ. Її ефективність залежить від інтеграції локальних ініціатив із національними пріоритетами, що вимагає скоординованих зусиль влади, громадських організацій і громадян.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень.

Проведене дослідження дозволило сформулювати ключові результати, які мають теоретичне та практичне значення для вдосконалення конституційного процесу в Україні через механізми партисипаторної демократії.

Партисипаторна демократія, що охоплює електронні петиції, громадські слухання та громадські асамблеї, є дієвим інструментом забезпечення публічності конституційного процесу, сприяючи прозорості, інклюзивності та легітимності реформ.

Основними викликами реалізації партисипаторної демократії є низька громадянська активність, гібридні загрози, зокрема дезінформація, інституційні обмеження через відсутність правової бази для громадянських асамблей та регіональні диспропорції, що створюють нерівний доступ до участі.

Міжнародний досвід підтверджує ефективність структурованої громадянської участі через цифрові та офлайн-інструменти, що може бути адаптовано до українських реалій шляхом створення координаційних рад, розширення платформи «Дія» та запровадження пілотних асамблей у великих містах.

Запропонований комплекс заходів, включаючи створення координаційних рад, вдосконалення законодавства, посилення громадянської освіти та протидію дезінформації, має практичне значення для підвищення інклюзивності та безпеки конституційного процесу, особливо в умовах воєнного стану.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом ролі цифрових технологій у забезпеченні громадянської участі, оцінкою впливу повоєнного відновлення на конституційний процес та вивченням міжнародних практик для адаптації інноваційних механізмів партисипаторної демократії до українських умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завадко С. Публічність парламентської діяльності в контексті європейської інтеграції: сучасні виклики та перспективи. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/123456789/18402> (дата звернення: 20.04.2025).
2. Спінчевська О. М. Конституційний юрисдикційний процес в Україні: сучасний стан та перспективи удосконалення : монографія. Київ : КНТ, 2022. 245 с.
3. Яковлев А. А. Конституційний процес в Україні: теоретичні і практичні аспекти реалізації : дис. ... д-ра юрид. наук [12.00.02] / Національний університет «Острозька академія», Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків. 2021. 436 с.

4. Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти. Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів / Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади. 2024. № 6 (121). 63 с.
5. Медуна Б. Л. Партисипаторна демократія як чинник забезпечення публічності конституційного процесу. *Ефективність державного управління*. 2023. 68/69. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.36930/506805>
6. Andriichuk T. S. Партисипаторна та деліберативна демократія в сучасному політичному дискурсі. *Політичне життя*. 2019. 1 (Квіт 2019), 45–51. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.1.6>
7. Звіти про стан виконання звернень громадян за 2021-2024 роки. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://data.gov.ua/dataset/fad26d4b-e756-4ec9-9c47-6090d1ef03e1> (дата звернення: 20.04.2025).
8. Council of Europe. Mapping deliberative democracy in council of Europe member states. 2022. URL: <https://rm.coe.int/cddg-2022-3e-mappingdeliberativedemocracy-2-2-2765-5446-0166-v-1/1680a62671> (дата звернення: 20.04.2025).
9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 20.04.2025).
10. Громадські асамблеї в Україні: як на місцевому рівні впроваджують новий інструмент. Рух Чесно. URL: <https://www.chesno.org/post/6477/> (дата звернення: 20.04.2025).
11. Venice Commission. CIVIL PARTICIPATION IN DECISION-MAKING. Toolkit. URL: <https://rm.coe.int/civil-participation-in-decision-making-toolkit/168075c1a5> (дата звернення: 20.04.2025).
12. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках: аналіт. доп. / [Каплан Ю., Скворцова В., Валецький О. та ін.] ; за ред. В. Потапенка, Ю. Каплан, Ю. Тищенко, В. Токмана. Київ : НІСД, 2024. 47 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.15>
13. Антиєвропейські наративи Кремля: мапа інформаційних загроз для України. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. URL: <https://spravdi.gov.ua/antiyevropejski-narativi-kremlya-mapa-informacziijnih-zagrozh-dlya-ukrayini/> (дата звернення: 20.04.2025).
14. Про всеукраїнський референдум : Закон України № 1135-IX 26 січня 2021 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text> (дата звернення: 20.04.2025).
15. Smith J. Digital Platforms and Constitutional Reform: Canada's Experience. *Journal of Participatory Governance*. 2023. 12(4). С. 45–60. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-023-00589-2>
16. Богатир В. У застосунку «Дія» більше 21 млн користувачів: чи достатньо для виборів? Юридична газета online. 21 січня 2025 р. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/u-zastosunku-diya-bilshe-21-mln-koristuvachiv-chi-dostatno-dlya-viboriv.html#:~:text=Станом%20на%20кінець%20минулого%20року,його%20мобільного%20застосу%20—%2021%2C239%20млн> (дата звернення: 20.04.2025).
17. Бондар В. Т. Механізми державного управління республіки Польща з протидії дезінформації. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. 10.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2025 р.

Стаття рекомендована до друку 22.05.2025 р.

Kozlov K. I.,

PhD in Public Administration, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Public Policy,

Education and Research Institute of Public Administration of V. N. Karazin Kharkiv National University,

4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

e-mail: kostyk_1975@ukr.net <https://orcid.org/0000-0001-5688-6638>

PARTICIPATORY DEMOCRACY AS A TOOL FOR ENSURING THE PUBLICITY OF THE CONSTITUTIONAL PROCESS IN UKRAINE

Annotation. The role of participatory democracy as a tool for ensuring the publicity of the constitutional process in Ukraine in the context of contemporary challenges, in particular martial law, European integration aspirations, and hybrid threats, has been studied. The problem statement is conditioned by the need to increase the transparency, inclusiveness, and legitimacy of constitutional reforms by involving citizens in their development, discussion, and adoption. It has been demonstrated that participatory democracy, which includes public consultations, electronic petitions, citizens' assemblies, and digital platforms, has significant potential to strengthen trust in the constitutional process, but faces limitations such as low civic engagement, insufficient institutional support, uneven access to participation across regions, and the influence of disinformation.

The article aims to identify mechanisms for using participatory democracy to ensure the publicity of the constitutional process, strengthen its legitimacy, and counter hybrid threats. The study reveals the potential of digital tools such as the Diya platform, public hearings, and citizens' assemblies, but highlights the challenges associated with the lack of a legal framework, low civic education, and security risks.

A set of measures to improve policy is proposed, including the creation of coordination mechanisms, the development of digital platforms, the strengthening of civic education, and the adaptation of international experience. It is emphasized that the effectiveness of participatory democracy depends on the integration of local initiatives with national priorities, and the prospects for further research are related to the analysis of the role of digital technologies, post-war recovery, and international practices in improving the constitutional process.

Keywords: *participatory democracy, constitutional process, publicity, civic participation, European integration, hybrid threats, national security.*

REFERENCES

1. Zavadko, S. Publicity of Parliamentary Activities in the Context of European Integration: Contemporary Challenges and Prospects. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/123456789/18402> [in Ukrainian].
2. Spinchevska, O.M. Constitutional Jurisdictional Process in Ukraine: Current State and Prospects for Improvement: monograph. Kyiv: KNT, 2022. 245 p. [in Ukrainian].
3. Yakovliev, A.A. Constitutional Process in Ukraine: Theoretical and Practical Aspects of Implementation: Doctoral dissertation [12.00.02] / National University "Ostroh Academy," Yaroslav Mudryi National Law University. Kharkiv, 2021. 436 p. [in Ukrainian].
4. Constitutional Process in Ukraine: Political and Legal Aspects: Bulletin of Information and Analytical Materials / Vernadsky National Library of Ukraine, National Legal Library, Service for Information and Analytical Support of State Authorities. 2024. No. 6 (121). 63 p. [in Ukrainian].
5. Meduna, B.L. (2023). Participatory Democracy as a Factor in Ensuring the Publicity of the Constitutional Process. *Efficiency of Public Administration*, (68/69), 57–64. DOI: <https://doi.org/10.36930/506805> [in Ukrainian].
6. Andriichuk, T.S. (2019). Participatory and Deliberative Democracy in Contemporary Political Discourse. *Political Life*, 1 (April 2019), 45–51. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.1.6>

7. Reports on the Status of Processing Citizen Appeals for 2021–2024. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. URL: <https://data.gov.ua/dataset/fad26d4b-e756-4ec9-9c47-6090d1ef03e1> (accessed: 20.04.2025).
8. Council of Europe. (2022). Mapping Deliberative Democracy in Council of Europe Member States. URL: <https://rm.coe.int/cddg-2022-3e-mappingdeliberativedemocracy-2-2-2765-5446-0166-v-1/1680a62671> (accessed: 20.04.2025).
9. On Local Self-Government in Ukraine. Law of Ukraine No. 280/97-VR of May 21, 1997. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (accessed: 20.04.2025).
10. Citizens' Assemblies in Ukraine: How a New Tool is Being Implemented at the Local Level. Chesno Movement. URL: <https://www.chesno.org/post/6477/> (accessed: 20.04.2025).
11. Venice Commission. Civil Participation in Decision-Making. Toolkit. URL: <https://rm.coe.int/civil-participation-in-decision-making-toolkit-/168075c1a5> (accessed: 20.04.2025).
12. State of Civil Society Development in Ukraine in 2023–2024: Analytical Report / [Kaplan, Yu., Skvortsova, V., Valevskyi, O., et al.]; edited by V. Potapenko, Yu. Kaplan, Yu. Tyshchenko, V. Tokman. Kyiv: NISS, 2024. 47 p. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.15> (accessed: 20.04.2025). [in Ukrainian].
13. Kremlin's Anti-European Narratives: A Map of Information Threats to Ukraine. Center for Strategic Communications and Information Security. URL: <https://spravdi.gov.ua/antiyeuropejski-narativi-kremlya-mapa-informacziynih-zagroz-dlya-ukrayini/> (accessed: 20.04.2025).
14. On the All-Ukrainian Referendum. Law of Ukraine No. 1135-IX of January 26, 2021. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text> (accessed: 20.04.2025).
15. Smith, J. (2023). Digital Platforms and Constitutional Reform: Canada's Experience. *Journal of Participatory Governance*, 12(4), 45–60. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-023-00589-2> (accessed: 10.12.2024).
16. Bohatyr, V. Over 21 Million Users of the “Diia” App: Is It Enough for Elections? *Yurydychna Hazeta Online*, January 21, 2025. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/u-zastosunku-diya-bilshe-21-mln-koristuvachiv-chi-dostatno-dlya-viboriv.html> (accessed: 20.04.2025). [in Ukrainian].
17. Bondar, V.T. (2023). Mechanisms of Public Administration in the Republic of Poland for Countering Disinformation. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Administration, and Governance*, 10. [in Ukrainian].

The article was received by the editors 20.04.2025.

The article is recommended for printing 22.05.2025.